

CONTROLUL PARAZITOZELOR LA TAURINE

dr. Chitimia Lidia

Fascicula nr. 08-04 iunie, 2005

CE ESTE CONTROLUL PARAZITOZELOR?

Progresele zootehnice realizate în domeniul creșterii taurinelor au modificat importanța economică a parazitismului, iar progresele terapeutice și profilactice au schimbat punctele de vedere ale practicienilor veterinari. Realizarea unor performanțe în concordanță cu potențialul genetic ameliorat conduce la o nouă relație ANIMAL-MEDIU EXTERIOR-PARAZIT. Noțiunea de pagubă economică în zootehnie trebuie să fie explicată nu numai prin moartea animalelor ci, mai ales, prin nerealizarea producțiilor normale de lapte. În plus, nici exagerarea măsurilor antiparazitare nu se justifică, deoarece se ajunge la depășirea pragului economic al rentabilității. În cele mai multe parazitoze eradicarea nu este practică, fiind, în cazul unora, imposibilă sau, în cazul altora, prea costisitoare.

Scopul supravegherii parazitologice trebuie să fie acela de a nu permite populațiilor parazitare să depășească nivelul compatibil cu producțiile economice.

Rolul medicului veterinar, în cadrul unei ferme de bovine, este de a plasa exploatarea pe culoarul, uneori foarte strâmt, dintre cele două laturi, economică și medicală. Parazitismul tolerat, delimitat astfel, permite „un contact controlat” cu diferite specii de paraziti care favorizează stabilirea imunității și, în același timp, există reducerea sau chiar pierderea câștigului prin criptoparazitism.

Realizarea unui demers antiparazitar rațional trece prin trei stadii:

1. Evaluarea spectrului parazitar prezent în fermă.
2. Stabilirea unei strategii analizând raportul animal-mediul exterior-parazit.
3. Utilizarea rațională a trei mijloace de luptă:
 - a) **mijloace agronomice:** pasunatul rațional în raport cu poluarea cu elemente invazionale și cu înactivarea naturală a acestora; ajutarea înactivării acestor elemente invazionale prin mijloace agronomice specifice; lupta împotriva gazdelor intermediare, în cazul unor specii parazite.
 - b) **mijloace biologice:** stimularea rezistenței naturale și specifice prin alimentație rațională și imunizări.
 - c) **mijloace antiparazitare.**

IMPORTANȚA ECONOMICĂ A PARAZITISMULUI LA TAURINE

Parazitarea bovinelor este o constantă a tuturor tipurilor de ferme, dar în fiecare există unele particularități de care trebuie să se țină seama.

În raport cu mărimea infrapopulațiilor și a asocierilor parazitare pe un individ, se pot întâlni două situații:

a) parazitismul clinic, care este responsabil de pierderi directe (mortalitate, confiscări la abator, avorturi, scăderea producțiilor de carne și lapte) și indirecte (scăderea fecundității, favorizarea apariției unor boli de metabolism și infecțioase);

CUPRINS:

CE ESTE CONTROLUL PARAZITOZELOR? 1

IMPORTANȚA ECONOMICĂ A PARAZITISMULUI LA TAURINE 1

CUPRINS: 1

PRINCIPALELE PARAZITOZE ALE BOVINELOR 2

PARAZITOZE CU LOCALIZARE INTERNĂ (ENDOPARAZITI) 2

PARAZITI CU LOCALIZARE INTERNĂ ȘI EXTERNĂ 2

PARAZITI CU LOCALIZARE EXTERNĂ 2

EIMERIOZA 2

STRONGILOIDOZA 3

BABESIOZA 3

FASCILOZA (GALBEAZA) 3

DICTIOCAULOZA 4

PARAZITII EXTERNI (AI PIELII) LA BOVINE 4

MUSTELE 5

HIPODERMOZA (COSURILE) 5

Importanta economica a parazitismului la taurine difera în functie de ferma, de aceea aprecierea exacta a pierderilor provocate de paraziti, la taurine, este foarte dificila.

Eimerioza evolueaza foarte grav la viteii sugari.

b) parazitismul subclinic sau criptoparazitismul, care nu permite bovinelor sa transforme cu maxima eficienta proteinele vegetale în proteine animale. Acest tip de parazitism, foarte des întâlnit, induce „pierderea din câstig” a fermei.

Strongiloidozele digestive provoaca rareori izbucniri clinice si de cele mai multe ori participa la asa numitul sindrom de subproductivitate, manifestat prin întârzieri în crestere si/sau productii scazute de lapte.

Hidatidoza, atât de frecventa în România, este cea care determina confiscari importante de ficat si plămâni, mai ales în cazul bovinelor din sistemul gospodaresc de crestere, fara a mai lua în calcul degradarea organismului prin afectarea functiilor hepatice.

Pentru a putea aprecia cât mai corect influenta parazitismului asupra câstigului în fermele de bovine se vor prezenta principalele entitati parazitare interne, externe si mixte

PRINCIPALELE PARAZITOZE ALE BOVINELOR

Parazitoze cu localizare interna (endoparaziti)

Sânge – *Babesia*
Pulmon – *Dictyocaulus viviparus*
Ficat – *Fasciola hepatica*, *Dicrocoelium lanceolatum*
Ficat +pulmon – *Echinococcus granulosus* (hidatide)
Rumen, retea – *Paramphistomum*
Cheag – *Ostertagia ostertagi*, *Haemonchus placei*, *Trichostrongylus* spp., *Bunostomum phlebotomum*
Cheag + duoden – *Paramphistomum* spp., *Cryptosporidium* spp., *Moniezia benedeni*
Intestin gros – *Oesophagostomum radiatum*, *Trichocephalus discolor*
Intestin subtire – *Capillaria* spp., *Cooperia oncophora*, *Nematodirus* spp., *Toxocara vitulorum*, *Eimeria* spp.,
Muschi – *Cysticercus bovis* ;
Ochi – *Thelazia rhodesi*.

Paraziti cu localizare interna si externa

Tubul digestiv-piele *Hypoderma bovis*, *Hypoderma lineatum*

Paraziti cu localizare externa

Piele – *Sarcoptes bovis*, *Psoroptes bovis*, *Chorioptes bovis*, *Damalinia bovis*, *Haematopinus* sp., *Linognathus* sp., *Solenopotes* sp., *Trichophyton* spp., *Diptere sugatoare*, *Diptere înțepătoare*, *Tântari*, *Tauni*, *Muste columbace*, *Flebotomi*.

Dintre afectiunile parazitare ale bovinelor sunt prezentate în continuare doar câteva, care pot fi observate de catre crescator.

EIMERIOZA

Debut – diaree profuza aparuta brusc, fecale seroase, verzui, fetide, cu sânge, cheaguri de sânge în fecale ce par normale.

Viteii sugari – diaree, slabire, par zbârlit, eliminare de membrane digestive prin fecale, fecale cu sânge, febra, bot uscat.

Dupa 1-2 zile – diaree constanta, fecale mucoase, lipicioase, peri aglutinati în jurul anusului, fecale hemoragice, cu cheaguri de sânge uneori descompuse (negricioase), tenesme ? prolaps rectal = dizenterie coccidiană; febra (40-41°C); abatere; hiporexie ? anorexie; sete puternică; pielea uscata, peri zbârliti, epuizare.

Faza terminala (la 5-6 zile) toate simptomele se accentueaza, eliminarea de lambouri de mucoasa, false membrane difteroidale.

Forma atenuată – la viteii mai în vârstă: enterită diareică, fecale ușor hemoragice (inconstant), lipsa tenesmelor, fecale urât mirositoare, stare generală puțin afectată, vindecarea în 2-3 săptămâni.

Examen de specialitate: coproscopic – flotatie; anatomopatologic – necropsii.

STRONGILOIDOZA

Apare la vitei în prima lună de viață (mai rar pește) (infecție colostrala posibilă); primăvara și toamna.

Apare la vitei în stabulație liberă, în special pe asternut umed și cald.

La pasune – după perioade ploioase.

Faza de debut – discretă (deseori neobservată); tuse ușoară, uscată și puțin frecventă; ușoară polipnee; subfebrilitate (39,5°C).

Faza de stare – diaree intensă cu fecale fetide, gri-verzui; tenesme, sete intensă; deshidratare posibilă; falsă contagiozitate în colectivități; complicații cu colibaciloza; asemănări cu eimerioza. Posibilă evoluție a eimeriozei și strongiloidozei (dificultate de diagnostic etiologic).

La viteii de pește o lună posibilă evoluția concomitentă cu toxocaroză.

Evoluție: îndelungată, mortalitate excepțională de vară, slăbire, casexie, anemie, refacere foarte încheată.

BABESIOZA

Este o afecțiune produsă de specii ale genului *Babesia* care se regăsesc în eritrocitele bovinelor, provocând, în multe cazuri, moartea.

Boala este transmisă de capuse și de aceea apare doar în sezoanele în care acestea sunt active.

Principalele simptome, în formă acută, sunt:

- febră bruscă și persistă câteva zile, apoi hipotermie;
- anemie; urina este puternic colorată brun și formează spuma când cade pe sol; colorarea în galben a mucoasei oculare (icter) apare neregulat și târziu;
- eliminarea de fecale semilichide sub formă de jet;
- tulburări generale asociate: abatere, respirație deasă (polipnee), accelerarea bătăilor inimii (tahicardie), scăderea secreției de lapte;
- tulburările nervoase apar târziu.

Confirmarea: examinarea clinică de către medicul veterinar; stabilirea exactă a datelor anamnetice; examenul sângelui efectuat în laborator; examenul necropsic.

FASCILOZA (GALBEAZA)

Este o parazitoză de pasune, frecvent întâlnită în România, la ovine și la bovine, în special în zonele colinare.

La bovine evoluția este cronică, cu manifestări clinice necaracteristice.

Apare la animalele care au pasunat toamna, pe terenuri umede, pe care au fost menținute ovine și bovine cu 3-4 luni înainte.

Bovinele se îmbolnăvesc pășând iarba pe care se găsesc elementele infestante (metacercari). Aceste elemente trec din intestinul bovinelor până în ficatul lor, unde ajung fasciole adulte (galbeze). Ficatul este distrus în mare parte și nu își mai reface structura normală.

Bovinele tinere prezintă diaree și/sau constipație, parul zbârlit, adinamie, slăbire, întârziere în creștere. Vacile diminuează producția de lapte, slabesc, sunt molesite, mucoasa oculară palidă, apoi ușor galbenă.

Confirmare: examinarea clinică de către medicul veterinar; stabilirea corectă a anamnezei; examenul coproscopic permite evidențierea ouălor de *Fasciola hepatica*; examenul necropsic și de abator poate evidenția fasciolele în canalele biliare.

Strongiloidoza apare în prima lună de viață pentru că se transmite și prin colostru.

Babesioza este o boală sezonieră datorită faptului că este transmisă de capuse.

Fascioloza (galbeaza) apare la animale care pasuneaza în zone mlăștinoase și în anii ploioși. Evoluția bolii este cronică și necaracteristică.

Dictiocauloza afecteaza mai grav bovinele tinere, în primul an de pasunat.

Când proprietarul observa ca animalele prezinta: prurit, parul cazut în anumite zone, cruste, trebuie sa solicite ajutorul medicului veterinar.

DICTIOCAULOZA

În unele zone din România se poate dezvolta o infestatie, uneori foarte severa, cu niste viermi pulmonari (*Dictyocaulus viviparus*). Boala poate evolua cu pierderi importante, mai ales la bovinele tinere, în primul an de pasunat.

Viermii adulti traiesc în caile aerofore: trahee, bronhii, bronhiole. Au forma unor firisoare de ata de câtiva centimetri lungime. Sunt albiciosi si în cadavrele proaspete se vad cum se misca. Ei sunt gasiti într-o masa de secretii care formeaza numeroase bule. Femelele depun oua din care ies larve. Acestea sunt înghitite si apoi eliminate prin fecale. Pe câmp, din fecale larvele ajung pe iarba si dupa 1-2 saptamâni (în functie de temperatura) devin infestante, când sunt înghitite odata cu iarba. Din intestin ajung în pulmon, pe calea sângelui, si devin viermi adulti.

Animalul tuseste, slabeste, încetinesc creșterea în greutate, scade productia de lapte.

Se pot produce complicatii bacteriene si în astfel de cazuri animalul face febra.

Precizarea diagnosticului se face prin examinarea fecalelor si punerea în evidenta a larvelor, prin metode cunoscute de veterinari.

Tratamentul se face la indicatie medicala; este recomandabila schimbarea pasunii. Exista posibilitatea tratarii cu boluri intraruminale cu diferite substante ce omoara viermii pulmonari si intestinali.

PARAZITII EXTERNI (AI PIELII) LA BOVINE

La bovine, parazitii care se localizeaza pe suprafata corporala si provoaca tulburari cutanate sunt rareori specifici.

Întotdeauna este necesar un examen clinic si epidemiologic atent, si, mai ales, riguroase examene de laborator.

Medicul veterinar este obligat sa cunoasca bine semiologia cutanata la bovine ca element esential în precizarea diagnosticului etiologic.

Localizarea leziunilor pe suprafata corporala poate fi, deseori, de mare ajutor. De exemplu, râia sarcoptica este o afectiune generala care debuteaza obisnuit pe uger, cap sau gât. Râia psoroptica, mult mai frecventa decât cea sarcoptica, apare pe crupa si gât, înainte de a se extinde pe corp, apoi pe cap si picioare. Râia corioptica ramâne localizata la baza cozii si la extremitatile picioarelor, în special la cele posterioare. Demodicoza la bovine se întâlnește în special pe partile anterioare ale corpului, în regiunile unde animalul transpira cel mai mult.

Vârsta animalelor este importanta în orientarea diagnosticului, animalele tinere fiind mai frecvent afectate de paraziti, fara ca aceasta sa fie o regula stricta.

Anumite ectoparazitoze se întâlnesc mai frecvent la femele: este cazul dermatitelor alergice provocate de mustele columbace si de tauni pe uger.

Unele rase sunt mai sensibile la parazitii externi. De exemplu, râia psoroptica afecteaza mai frecvent rasele de lapte.

Creșterea în grajduri suprapopulate favorizeaza contaminarea între animalele înghesuite. Bovinele legate sunt mai expuse decât cele libere sa se scarpine.

Diagnosticul de precizie se face prin examene de laborator, când se pot pune în evidenta parazitii în cauza. Se examineaza firele de par de la periferia leziunilor si produsele obtinute prin raclarea pielii cu un bisturiu. Se va avea grija ca în cazul recoltarilor de probe de la mai multe animale, dupa fiecare raclare sa se spele instrumentele folosite cu alcool de 70°.

Având în vedere ca etiologia diverselor afectiuni cutanate este diversa (râie, paduchi, ciuperci s.a.), la interpretarea rezultatelor examenarilor trebuie sa se tina cont de faptul ca pot coexista 2-3 dintre acesti agenti.

Proprietarul poate observa la bovinele sale: prurit, caderea parului, cruste etc.; în asemenea cazuri, trebuie sa solicite ajutorul medicului veterinar.

MUSTELE

Bovinele, ca și alte mamifere, sunt atacate de multe specii de muste. Unele dintre acestea se hrănesc cu lacrimi, secreții ale ranilor pielii, dar sug și sânge provenit de la diverse înțepături. Alte muste pot înțepa animalul și se hrănesc cu sânge. La locul de înțepare se scurge sânge care este preluat de alte muste. Vara, la pasune, vitele sunt deranjate de tauni, care înțeapa și sug sânge.

Fiecare specie de muste are un mod de înmulțire particular și de aceea măsurile de combatere trebuie să fie particularizate.

În mare, trebuie să se știe că întreținerea curăteniei în grajduri și aplicarea de insecticide stabile pe pereți, constituie măsuri cu eficacitate parțială. Pe animale, veterinarul poate aplica unele substanțe care îndepărtează mustele.

Combaterea taunilor este și mai dificilă, ei având o viață complicată și se pot hrăni și pe animalele sălbatice.

HIPODERMOZA (COSURILE)

Este o afecțiune foarte răspândită în România la bovinele de 1-4 ani. Apare la animalele care au fost la pasune cel puțin un sezon.

Este produsă de larvele unei muste numite *Hypoderma* (streche) care depune ouăle pe firele de par. Din acestea, ies niște larve mici care străbat pielea și, timp de 7-8 luni, călătoresc spre coloana vertebrală și formează noduli sub pielea de pe spate (cosuri). În acești noduli, larvele cresc și, după un timp, parasesc nodulul, cad pe pământ, unde se transformă și în 5-6 săptămâni apar insectele adulte.

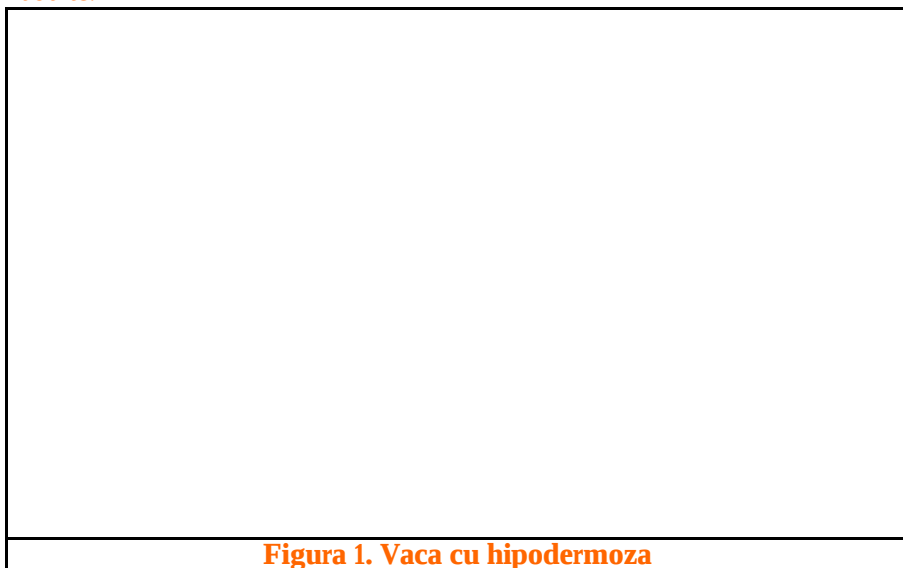

Figura 1. Vaca cu hipodermoză

Acestea nu înțeapa dar au un zbor zgomotos, din cauza căruia vitele se sperie și fug (streche). Cosurile devin evidente începând cu luna februarie și ajung să elibereze larvele în mai-iunie.

Crescătorii trebuie să știe că nu este voie să „stoarcă” cosurile pentru a scoate larva, deoarece se pot întâmpla accidente care duc la moartea animalului în câteva minute. Tratatamentul este bine să fie efectuat numai de către medicul veterinar cu substanțe potrivite, fie local, fie pe cale generală.

**Este interzisă
"stoarcerea" cosurilor
de către proprietar.**

Explicatia unor termeni folositi în fascicula

adinamie	lipsa de putere, slabire musculara
anatomopatologie	examenul cadavrelor
anorexie	lipsa poftei de mâncare
casexie	o tulburare profunda a tuturor functiilor organismului care se caracterizeaza prin scaderea accentuata a greutatii corporale, diminuarea masei musculare, disparitia tesutului adipos. slabire exagerata.
coproscopie	examenul fecalelor
criptoparazitism	parazitismul mediului în care traieste vaca
date anamnetice	totalitatea datelor de examen clinic obtinute de examinator de la alte persoane sau din alte surse (registre).
demodicoza	boala parazitara a pielii produsa de acarianul <i>Demodex bovis</i> .
diaree profuza	stare patologica manifestata prin eliminarea frecventa de materii fecale moi sau lichide.....
eritrocite	globula rosie matura din sânge
hipertermie	cresterea temperaturii corporale peste limita normala
hiporexie	diminuarea poftei de mâncare
hipotermie	coborârea sub normal a temperaturii corporale
imunitate	stare de rezistenta specifica a organismului în raport cu diferiti agenti patogeni
infrapopulatii	numarul de paraziti dintr-o specie aflati pe un animal
lambouri de mucoasa	bucata de mucoasa desprinsa din intestin
masuri antiparazitare	toate masurile care se iau împotriva unui anumit parazit
necroza	tesut mort
polipnee	marirea numarului de respiratii pe unitatea de timp, care devine superficiala si frecventa
prolaps rectal	iesirea mucoasei intestinului gros prin orificiu anal
prurit	mâncarimi
râia chorioptica	este o forma de râie produsa de acarianul <i>Chorioptes bovis</i>
râia psoroptica	este o forma de râie produsa de acarianul <i>Psoroptes bovis</i>
râia sarcoptica	este o forma de râie produsa de acarianul (parazitul) <i>Sarcoptes scabiei var. bovis</i>
tenesme	eforturi de defecare, fara eliminare de fecale
tulburari cutanate	afectiuni ale pielii
zoonoze	boli comune omului si animalelor, se pot transmite de la animale la om si invers

Întrebări privitoare la posibile boli parazitare din ferma

1. Tineretul este crescut împreună cu adultele?
☐ Da ☐ Nu
2. Animalele sunt duse la pasune?
☐ Da ☐ Nu
3. Pe aceeași pasune sunt ținute animale de vârste diferite (vitei, tineret de 1-2 ani, adulte)?
☐ Da ☐ Nu
4. Taurinele dumneavoastră pasc pe aceeași pasune tot sezonul?
☐ Da ☐ Nu
5. Solicitați efectuarea de examene pentru a vedea dacă animalele sunt purtătoare de viermi (paraziți)?
☐ Da ☐ Nu ☐ Uneori
6. Dacă solicitați examene, de câte ori pe an?
☐ o dată ☐ de două ori ☐ de mai multe ori
7. Dacă sacrificați o vacă chemați medicul veterinar să o examineze?
☐ Da ☐ Nu
8. Urmăriți rezultatul examenului de abator la bovinele dumneavoastră?
☐ Da ☐ Nu
9. Faceți tratamente contra paraziților?
☐ Da ☐ Nu
10. Cine face tratamentele?
☐ veterinarul ☐ tehnicianul ☐ dumneavoastră
11. Tratamentele se fac periodic sau în urma examinării animalelor de către medicul veterinar?
☐ în fiecare primăvară
☐ în fiecare toamnă
☐ în urma examenului efectuat de veterinar
12. Cereți sfatul medicului veterinar pentru a preveni apariția și evoluția gravă a bolilor parazitare?
☐ Da ☐ Nu ☐ Uneori
13. Aveți evidența bolilor parazitare apărute la bovinele din ferma dumneavoastră?
☐ Da ☐ Nu

Dacă aveți idei sau propuneri pe care doriți să le faceți cunoscute va rugăm să le scrieți mai jos:

Va rugăm să completați următorul chestionar cu datele care credeți că se potrivesc cel mai bine cu situația din ferma dumneavoastră. Nu este nevoie să vă scrieți numele sau adresa. Este nevoie să bifați casutele corespunzătoare sau să scrieți anumite cifre, acolo unde este cazul. De asemenea, va rugăm să folosiți spațiul rezervat la sfârșitul chestionarului, în cazul în care aveți sugestii sau doriți să ne transmiteți informații care considerați că ne pot ajuta.

Va mulțumim că v-ați rezervat timp să completați acest chestionar. Informațiile furnizate de dumneavoastră ne vor ajuta să îmbunătățim activitatea de consultanță acordată

Decupați și completați chestionarul și trimiteți-l pe adresa Centrului de Consiliere.

**Noi va ajutam sa
deveniti ...mai buni**

Alte surse bibliografice recomandate:

Cosoroaba, I., 2000, *Parazitologie veterinara*, Ed. Mirton, Timisoara

Material elaborat de catre :

dr. Chitimia Lidia – doctorand la Facultatea de Medicina Veterinara din Timisoara – Universitatea de Stiinte Agricole si Medicina Veterinara a Banatului din Timisoara, consultant al Unitatii de Extensie

Adresa si contact:

Centrul de Consiliere - Unitate de Extensie,
USAMVB Timisoara - 300645, Calea Aradului nr. 119. Timis
Tel/fax: 0256 277127
WEB: www.unitate-extensie.org.ro
E-mail: l.chitimia@unitate-extensie.org.ro

Material promovat prin proiectul *Extensie Participativa* – Proiect finantat de catre Unitatea de Management a Proiectelor din cadrul Ministerului Agriculturii si Dezvoltarii Rurale si Banca Mondiala, prin proiectul *Sprrijinirea Serviciilor din Agricultura*.

**UNIVERSITATEA DE STIINTE AGRICOLE SI
MEDICINA VETERINARA A BANATULUI**

**CENTRUL DE CONSILIERE - UNITATE DE
EXTENSIE**

Centrul de Consiliere - Unitate de Extensie este o asociatie nonprofit infiintata pe langa Universitatea de Stiinte Agricole si Medicina Veterinara a Banatului din Timisoara care are ca scop extensia, respectiv transmiterea rezultatelor cercetarii stiintifice catre societate, cu scopul dezvoltarii acesteia.

© 2005 Toate drepturile rezervate Asociatiei Centru de Consiliere - Unitate de Extensie.

Materialul se distribuie gratuit si se poate multiplica, copia sau distribui doar în baza unui acord scris cu Unitatea de Extensie.